

פתיחה

ידוע המנהג הנהוג אצל בני ספרד הי"ו (ועוד קהלות), שכאשר באים המנחמים לנחם את האבלים (רח"ל), מגישים לפני המנחמים תקרובת של מיני מזונות ופירות וכו', כדי שהמנחמים יברכו ברכות הנהנין, וזהירין בזה הרבה. וכן ביום הפקודה (יאר צייט) משתדלים בזה מאד.

וכבר שמענו ממגידי אמת הרבה עובדות שכאשר הבנים לא עשו כזאת, באו אליהם הנפטרים ע"ה בבקשה ובטענה מדוע חיסרו הנאה זו מהם, ואין כאן מקום להאריך במעשים וכבר נדפסו עובדות כאלו בכמה ספרים.

וכאן רק אכתוב מה ששמעתי על מו"ז הגאון רבי יעקב חיים סופר בעל כף החיים זצוק"ל זיע"א שפעם אחת חל יום ההילולא של אביו הצדיק הרה"ג רבי יצחק ברוך זצ"ל, ואז באותם שנים של מלחמת העולם הראשונה, ירדו בני ירושלם ת"ו עד מ"ט שערי עניות ודלות, ולא היה אפשרי בידו לקנות פירות וירקות ולהביא לברך, ובאותו הלילה נגלה לו אביו ע"ה בחלום ושאל אותו מדוע לא הביא "ברכות" עבורו כמנהגו בכל השנים, והשיבו מו"ז הגאון בעל כף החיים זצ"ל שלגודל העניות הנוראה השוררת כעת, לא היה לאל ידו לעשות כמוטל עליו וכאשר עשה באמנה בשאר השנים, ואונס רחמנא פטריה, והשיבו מר אביו ז"ל: ולפחות היית מביא מים מן הבור שיברכו הציבור ברכת שהכל, והגם זה היה קשה אצלך?? וכשמוע זאת התפעל מו"ז בעל כף החיים זצ"ל ולמחרת השתדל וטרח מאד להביא "ברכות" ולעשות נחת רוב למר אביו הרב ז"ל, עד כאן שמעתי זיע"א.

אמנם צריך טעם מנהג זה שמחלקים בבית האבל מזונות ופירות וכו' כדי שהמנחמים יברכו, ועל מה אדני מנהג זה הטבעו.

ובדרך אפשר אכתוב שהנראה לי בזה בס"ד פשר מנהג ישראל, כי כמו שנהגו לעשות סעודה בליל תשלום "השבעה" ובליל "השלשים" וכו', והיינו משום שעל ידי הברכות שמברכים אז יהיה תיקון למה שאכל ונהנה הנפטר בדבר הרשות וממה שנהנה מן העולם הזה בלא ברכה, וכמו שכתב בספר קונטרס היחיאלי (פט"ו סימן כ"ו) והובא בסידור היקר תהלות יצחק (ריש דף תשע"ח) ע"ש, מינה יש ללמוד גם למה שמחלקים "ברכות" בימי השבעה, הטעם כדי שיהיה עילוי לנשמת הנפטר תיקון למה שאכל ונהנה בלא ברכה וכיוצא, ועכשיו ראיתי שכתב כן בראש ספר מאמר אסתר (בהקדמה סד"ה זכור אזכור) עיין שם.

ומצאתי חידוש פלא לרבינו מרדכי הכהן ז"ל, מתלמידי גורי האריז"ל, בספרו המופלא שפתי כהן על התורה (פרשת עקב ע"ה ואכלת ושבעת ד"ל ע"ג) שכה כתב: "שמעתי כל המברך על כל מה שאוכל, ואינו מכניס לגופו שום דבר בלא ברכה ראשונה ואחרונה, כשמת - אין התולעים שולטים בגופו, לפי שהתולעים הם מן הקללה, שנאמר כי תאכלנו התולעת, והברכה היא הפך הקללה, שנאמר להניח ברכה אל ביתך הוא הקבר, ברכה בגימטריא כרז שמכריזין שלא יגע בו שום נזק, עוד ברכה בגימטריא זכר, לפי שמזכיר שמו ומברך על כל דבר ודבר שאוכל ואינו נהנה משום דבר בלא ברכה, לזה מצילין אותו מדין התולעים, ועוד לפי שבשר גופו מתגדל ומתרבה על ידי ברכה אין הקללה שולטת במקום ברכה, וכן מצינו רמז לזה ואכלת ושבעת וברכת את סופי תיבות ד' תוי"ן, גימטריא ברכת הנהנים להציל מדין תולעים עהמוה"כ" עכ"ל, והבן היטב.

ועזרני השי"ת למצוא לזה מקור נפלא בדברי רז"ל, דהנה עיין במדרש תהלים (פרק ט"ז סימן י"ג): "אמר ריש לקיש אמרת לה' אדני אתה טובתי בל עליך, אם אכלת וברכת כאילו משלך אכלת, דבר אחר בל עליך יובלו כל הטובות שלך ויבלו בך, דבר אחר בל עליך מבלה אני כל הטובות בגופך, וגופך אינו בלה", והובא בילקוט שמעוני תהלים (שם), וילקוט המכירי (שם דמ"ג ע"ב), ועיין ירושלמי ברכות (פ"ו ה"א) עיין שם.

הרי מפורש שכרו של המברך שאין גופו בלה, ויש לומר דמשום הכי אין תולעים שולטים בגופו ודוק היטב. [גם עם דברינו האמורים בחיבורי נר יהודה (סימן ג') דהמברך ברכות הנהנין נקרא חי יובן היטב מדוע מי שמברך אין התולעים שולטים בו, כי אמרו קשה רימה למת אבל לא אמרו קשה רימה לחי והבן].

ולפי כל האמור מובן היטב מנהג זה לברך ברכות הנהנין בבית האבל והיינו טעמא כנ"ל שזה תיקון למה שאכן הנפטר בלא ברכה, ובזה גופיה יש לו הצלה שניצול הנפטר מדין תולעים בקבר "שכל המברך על כל דבר ודבר שאוכל ואינו נהנה משום דבר בלא ברכה, לזה מצילין אותו מדין התולעים", כלשון הרב שפתי כהן וכן"ל דוק היטב.

ולכן ראיתי לנכון להדפיס כאן תחילה וראש חידושים בהלכות ברכות הנהנין דייקא, לעילוי ומנוחת נר"צ של מר אבי ועטרת ראשי הריני כפרת משכבו זללה"ה והבן.

ואתפלל ואקוה שיהיו הדברים לתועלת ולרצון לפני כל, וימצאו חן שכל וטוב בעיני אלקים ואדם, ויעשו פרי לטובה, ישוטטו רבים ותרבה הדעת, ומינייהו המעיינים הע"י ומיני הקטן תרווח שמעתתא ויתקלס עילאה אמן.